

Schultz Árminné Gyermekével

Ez a szülőanyám, Schultz Árminné [született Oblath Jozefin], a bal oldalán a testvérem, Etel, a jobb oldalán pedig én. Anyukám 1887-ben született Óváron. Nem tudom, hogy milyen iskolája volt. Háztartásbeli volt. Azt mondták, hogy nagyon szépen tudott varrni, és az óvári parasztnyecskeknek pruszlikokat meg ingeket varrt, de nem dolgozott. Fogalmam sincs róla, hogyan ismerte meg az apukámat. Azt sem tudom, hogy hol házasodtak. Gondolom, hogy 1910-ben vagy 1911-ben házasodhattak össze, mert én 1912-ben születtem. A lánynevem Schultz Piroska. A húgom, Etel, aki csupán 15 hónappal fiatalabb, mint én, 1913-ban született, és volt egy 8 évvel későbbi kisöcsém, a Pistike. Én Balassagyarmaton születtem, Etel Óvárban született, az most szlovák terület, mert -- ezt csak hallomásból tudom, mert nagyon kicsi voltam akkor -- az apukám, hogy miért, miért nem, fogalmam sincs róla, Berlinben dolgozott egy ideig. De nem tudom, mennyi ideig. És mikor a húgom született októberben, már akkor kezdődtek ezek a háborús dolgok. És akkor apuka hazajött. De anyuka szülni hazajött az ő szüleihez, Óvárba. Az biztos, hogy mikor már apuka is hazajött, akkor Balassagyarmatra jöttünk vissza. Mert azt tudom, hogy a háború alatt Balassagyarmaton laktunk, az Ipoly utcában. Anyukám szép volt, nagyon szép volt, az ikertestvére is nagyon szép volt. És kedves volt nagyon. Kontya volt. Szép barna haja volt, és nem volt túl magas. Otthon sose volt bekötve a haja. Csak amikor olyasmit dolgozott, takarított vagy ilyesmi, de nem a vallás miatt. Hosszú szoknyát viselt, azt tudom, kötény volt előtte. Az élő arcára azért nem olyan nagyon emlékszem. Az olyan régen volt. Az anyuka kóser háztartást vezetett. Nálunk is, Balassagyarmaton, a gyerekkoromban külön volt a tejes és a zsíros edény. Nem mentünk templomba minden pénteken, csak ünnepek. Pészahkor biztos tudom, hogy nem volt kenyér. Én nem emlékszem arra, hogy otthon nálunk volt-e homecolás. Én csak arra emlékszem, hogy a testvérénél, a Netka néninél ez nagyon pontosan be volt tartva. Külön pészahi edény volt, és egyébként is külön volt a tejes edény, külön a zsíros edény. És azt is tudom, hogy a széderestén Etel meg én a Netka néninél voltunk. Csak mi, gyerekek mentünk oda. Anyuka, apuka nem jött. Hanukakor tudom, hogy kindlit [kelttésztaból készült, beiglihez hasonló zsidó sütemény diós vagy mákos töltelékkel] sütött az anyuka, de ünnepség nem volt. Nem emlékszem, hogy volt-e gyertyagyújtás. Nem is nagyon emlékszem ezekre a dolgokra. Az biztos, hogy nem járt mikvébe. És

Ő nem viselt parókát. Nagyon halvány emlékeim vannak a balassagyarmati időről, csak egy-két dolog él élénken az emlékezetemben. Például egyszer Etel beteg volt; pénteken este égtek az ünnepi gyertyák, és apuka cigarettára gyújtott, ami zsidóknál ünnepkor sok egyébvel együtt tilos. Anyuka ezért veszekedett, és apuka hirtelen mérgében földhöz vágta a gyertyatartót. Egyszer -- akkor már 8 éves voltam -- nagy jövés-menés volt és suttogások, de mégis megtudtuk, hogy anyuka meghalt. Az öcsénk akkor 5 hónapos szopós baba volt. És mindenfélét meséltek össze-vissza. Persze nem nekünk, a gyerekeknek, de hallottuk: hogy látták, amikor apuka a hátán cipelte anyukát, és bedobta az Ipolyba. A rendőrség is kihallgatta. De persze ebből egy szó sem volt igaz, hanem anyuka öngyilkos lett. Szegény anyám temetésére nem emlékszem, csak úgy rémlik, hogy az udvaron állt valamin egy hosszú deszkaláda, és sok ember volt. Tudom, hogy apukával rosszul éltek. Elégedetlen volt a sorsával, meg hogy az apuka nem volt vallásos. 1920-ban halt meg, akkor csak nyolc éves voltam, és akkor nem kérdeztünk. Később már, mikor már felnőttem, kíváncsibb voltam, de akkor már nem volt kitől kérdezni, hogy mi volt.